

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ЭРҮҮЛ АХУЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Манай улс Олон Улсын хөдөлмөрийн байгууллагын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай 155, Барилгын аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай 167, Уурхай дахь аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай 176 дугаар конвенцод тус тус нэгдэн орсноор үндэсний хэмжээнд ажилтан хүний амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг төрийн бодлогоор зохицуулах, хэрэгжилтийг хангуулах үүргийг олон улсын өмнө хүлээсэн.

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай бие даасан хууль 2008 онд батлагдсанаас хойш удирдлагын тогтолцоо, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудал хариуцсан ажилтан, зөвлөлийн хариуцах чиг үүрэг, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний зардлын ангиллыг тодорхой болгох зэрэг асуудлаар 2012, 2015 онуудад томоохон нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан байдаг.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”-ийн 2.6.1-д хөдөлмөрийн болон хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль тогтоомжийг шинэчилж, үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлсэн, цалин хөлсний тогтолцоог боловсронгуй болгох, Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.1.2.11-д Хөдөлмөр, нийгмийн гурван талт оролцоонд тулгуурлан хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн үндэсний тогтолцоог сайжруулах, 2.1.1.16-д Эрэгтэйчүүдийн зонхилон ажилладаг салбарт хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн урьдчилан сэргийлэх тогтолцоог бүрдүүлж, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчлөлийг бууруулах зорилт тус тус дэвшүүлсэн.

Монгол Улсын Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй бүтээн байгуулалтын томоохон төслүүд, эдийн засгийн өсөлтийн улмаас ажиллах хүчний эрэлт 2035 онд 19.1 хувиар, үүнээс эрсдэл өндөртэй уул уурхай, олборлолтын салбарт 32.5, боловсруулах үйлдвэрт 63.3, барилгын салбарт 55.9 мянган хүнээр нэмэгдэх төлөвтэйг хөдөлмөрийн зах зээлийн таамаглалаар тодорхойлсон.

Манай улсын нийт хүн амын 39 хувь нь ажиллах хүч бөгөөд ажил хөдөлмөр эрхэлж буй хүмүүсийн 41 хувь (521 мянган хүн) нь үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчин үүсэх эрсдэлтэй салбарт ажиллаж байна.

Улсын хэмжээнд 1972-2024 онд 10359 хүн мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний улмаас хөдөлмөрийн чадвараа алдсан ба сүүлийн 5 жилд үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлогын 2125 тохиолдол бүртгэгдэж, 275 хүн нас барсан байна.

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийг шинэчлэн боловсруулах хэрэгцээ шаардлагыг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1 дэх хэсэгт заасны дагуу урьдчилан тандан судалсны үндсэн дээр хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагыг дараах байдлаар тодорхойлсон.

1. Олон Улсын хөдөлмөрийн байгууллагын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн талаарх конвенцууд нь “Occupational Safety and Health” буюу “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд” гэсэн өргөн агуулгаар тодорхойлогдож, бусад улс орнууд ч “хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд” гэсэн нэршлээр

хуулиа батлан мөрдөж байна. Мөн Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 2021 оны шинэчилсэн найруулгаар хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудлыг олон улсын жишгээр “хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэнд” гэж нэрлэж, ажилтныг хөдөлмөрийн хэвийн нөхцөлөөр хангах ажил олгогчийн үүргийг тодорхой болгон хуульчилсан. Иймд хуулийн нэршлийн хувьд олон улсын хэм хэмжээ, шаардлагад нийцүүлэн шинэчлэн боловсруулах хуулийн төслийн нэрийг Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн тухай хууль гэж томъёолно.

2. Хөдөлмөрийн эрүүл мэндийн зохицуулах харилцаа, агуулга нь хөдөлмөрийн эрүүл ахуйн асуудлаас өргөн хүрээтэй тул ажилтны эрүүл мэндийн үзлэг, тандалт, ажил мэргэжлийн тохироо, сэргээн засах тусламж үйлчилгээний талаарх зохицуулалтыг олон улсын конвенц, хэм хэмжээнд нийцүүлэн сайжруулж, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнийг эрт илрүүлэх, хөдөлмөрийн чадвар алдалтаас урьдчилан сэргийлэх үр нөлөөг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндэд тавигдах шаардлагыг тодорхой болгож, өндөрт ажиллах аюулгүй ажиллагаа, хязгаарлагдмал орчин, хими, биологи, эргономик, нийгэм-сэтгэл зүйн хүчин зүйлс зэрэгт тавих шаардлагыг шинээр зохицуулах хэрэгцээ шаардлага үүсээд байна.

3. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим нь осол, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэгддэг. Одоогоор үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх үндэсний тогтолцоо бүрдээгүй, даатгалын сангаас ажил олгогч, даатгуулагчид үзүүлэх үйлчилгээ хомс байна. Иймд ажил хөдөлмөртэй холбоотойгоор үүсэх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, уг үйл ажиллагааг үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалтай уялдуулах шаардлагатай юм.

4. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуульд хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн үндэсний тогтолцоо нэгдмэл биш, санхүүжилтийн эх үүсвэр, мэргэжлийн байгууллага, асуудал хариуцсан мэргэжилтний чиг үүрэг, салбар дундын уялдаа холбоог нарийвчлан тодорхойлоогүй, жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгч, албан бус салбарт ажиллагчдын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн асуудал зохицуулалтгүйгээс хуулийн хэрэгжилт хангалтгүй байна. Манай яамнаас олон улсын системийн инженерчлэлийн аргачлалыг ашиглан салбарын хуулиуддаа системийн шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэсэн.

Системийн шинжилгээгээр Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуульд хийсэн шинжилгээгээр хуулийн зорилгыг хүрэх үр дүнд үндэслэн тодорхойлж, оролцогч талуудын эрх, үүргийг ангилах, хэмжиж болохуйц үр дүн, эргэх холбоог сайжруулан боловсруулахыг зөвлөж, хуулийн системийн хэв шинжүүдийг 60.7 хувь бүрдүүлсэн гэж үзсэн байна.

5. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын зорилт нь хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн үндэсний бодлого, зарчмыг тодорхойлж, хяналтын тогтолцоо, ажлын байранд тавигдах хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн шаардлагыг хангах, ажилтан, хөдөлмөр эрхлэгч иргэнийг эрүүл, аюулгүй орчинд ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэх, ажил хөдөлмөртэй холбоотой осол, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн салбарын хөгжлийн чиг хандлага, олон улсын гэрээ, конвенцын шаардлагад нийцүүлэн Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн тухай хууль нэртэйгээр шинэчилсэн найруулгын

төслийг бэлтгэж, ажил, хөдөлмөр эрхлэгч хүний эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг ажлын байрны сөрөг, аюултай хүчин зүйлсээс хамгаалах, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэхэд тулгамдсан асуудлыг үндэсний хэмжээнд шийдвэрлэх бүтэц, тогтолцооны шинэлэг зохицуулалтыг тусгаж, хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг 7 бүлэгтэйгээр боловсруулсан.

Хууль батлагдсанаар ажил, хөдөлмөр эрхлэхтэй холбоотой ажилтны амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх, үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сан, хяналт, цахимжилт, салбар дундын уялдаа, мэргэжлийн холбоо, оролцогч талуудын чиг үүргийг оновчтой тодорхойлж, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн үйлчилгээг өргөжүүлснээр хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн үндэсний тогтолцоо бий болно гэж үзэж байна.

Урьдчилан сэргийлэлтэд суурилсан үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын зохицуулалтыг бий болгосноор ажил олгогч, даатгуулагчид хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэлт, хөдөлмөрийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ болон санхүүгийн дэмжлэг авах, мөн аж ахуйн нэгж, байгууллага, төрийн байгууллагын эрх, үүргийг тодорхой болгосноор ажилтан эрүүл, аюулгүй ажлын байраар хангагдах нөхцөл бүрдэж, ажил, хөдөлмөр эрхлэгч хүн амын дундаж наслалт, амьдралын чанарт эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Хүний эрх, эрх чөлөө, өрсөлдөөнийг хязгаарласан аливаа заалт байхгүй бөгөөд хууль хэрэгжсэнээр ажлын байранд ажилтан, иргэний амь нас, эрүүл мэндийг хамгаалах, эрүүл, аюулгүй байр, хөдөлмөрийн нөхцөлийг сайжруулахад дэвшил гарна гэж үзэж байна.

_____оОо_____